

Lyyli Aallon laatima puheluonnos sosialidemokraattisille naisvaltuustoehdokkaille syksyn 1960 kunnallisvaaleja varten.

Hyvät toverit!

Suomen nykyinen kunnallislaki, joka pääpiirteittain määrittelee ne puitteet, joiden sisällä kunnallinen toimintamme saa liikkua, ei ole mikään yhtäkkisen tai eilispäivän lainsäädännön tulos. Se pohjautuu kunnallisen itsehallinnon ikivanhoihin juuriin, suomalaisten heimojen vapaitten miesten yhteisiin kokouksiin. Näitä muotoja esimerkkinä pitäen on vähä vähältä kehitetty nykyaikainen kunnallislainsäädäntömme, joka on maalaiskuntien ja kaupunkien osalta säädetty erikseen. Kuitenkin ne pohjautuvat samanlaisille periaatteille ja useista kohdin ovat yksityiskohtiaan myöden yhdenmukaiset.

Viimeksi on kunnallislainsäädäntöemme tehty suurimmat uudistukset vuonna 1949. Tämä laki on se pohja, johon perustuen kansalaisten itse tulee omassa kunnassaan hoitaa monastikin hyvin vaikeita julkisia tehtäviä. Tämän lain pohjalle tulee myös rakentua kaikkien kunnallisten asioiden harrastus ja yritteliäisyys, jolla palvelullaan kuntaa ja kuntalaisia paikallisten hallintotehtävien hoitamisessa.

Socialidemokraattinen puolue on maassamme se elin, joka on alusta saakka vastuullisessa mielessä miehissä ja naisissa todella yrittänyt paneutua kunnallispolitiikkaan silloinkin, kun olemme jääneet vähemmistöksi jossakin kunnassa. Emme ole milloinkaan alennuneet sellaiseen halpahintaiseen propagandan tekoon, missä esim. kommunistimme ovat mestareita, vaatimalla samanaikaisesti veroäyrin hinnan alennusta ja suuria taloudellisia uudistuksia. Normaalioloissa nämä asiat ovat nim. verrannollisia keskenään siten, että veroäyrin hinta tavallisesti nousee samassa suhteessa kuin kunnan talousarvioon otetaan lisämenoja, tulkoon ne miten hyvin tarkoituksiin tahansa. Näin ollen sosialidemokraatit etenevät järkevissäkin uudistuksissa hyvin harkiten, koska useimmissa kunnissa palkkatyöläiset

maksavat kunnanveroista jo lähes 3/4 ja koska 70:ssä kunnassa on veroäyri jo nykyisin 14 markkaa tai sen yli. - Me tiedämme, että veroäyrin hinta kunnassa on se perusluku, mikä kaikilta verovelvollisilta peritään jokaisesta ansaitsemastaan 100 markan tulonerästä vuodessa. -

Kuntien asiointien hoito rakennetaan vuosittain laadittavan talousarvion varaan. Jos se tehdään väärin tai yksinkertaisuudessa hatarasti, on asiointien hoito tavallisesti leväperäistä. Sen vuoksi sosialidemokraattiset naisetkin kaikissa niissä kunnallisissa lauta- ja johtokunnissa, joissa ovat, yrittävät parhaansa mukaan syventyä talousarvion laadintaan. Väärää säästämistä emme harrasta. Talousarvioon pyrimme varaamaan riittävästi sellaisia määrärahoja, joista erikoisesti vähävaraiset perheet tai ainakin näiden yksityiset jäsenet hyötyvät.

Ensimmäiseen pääluokkaan, "Kunnallinen keskushallinto" tulee viranhaltijain palkat. Näissä esitämme sosialidemokraattisina naisina sellaista kantaa, että päteville henkilöille tulee aina maksaa työstään kunnan palkka. Kunnallisten viranhaltijain valintaan yritämme myös aina kiinnittää huomiota, koska sosiaalisesti valveutunut, lämminsydäminen ja palvelusaltis viranhaltija voi monasti jo neuvoillaankin auttaa vaikeuksiin joutuneita kuntalaisiamme.

Toinen pääluokka, "Yleiset yhteiskunnalliset tehtävät", m.m. palotoimi on mielestämme sellainen, että kuntalaisten omaisuuden suojeleminen tulen tuhoilta on kaikille sosialidemokraateillekin tärkeä. Maalaiskunnissa pyrimme tässäkin, mikäli mahdollista, kannustamaan vapaaehtoista palokuntatyötä, koska se takaa nuorillemme reippaan ja hyödyllisen vapaa-ajan harrastuksen sekä säästää verovelvollisten verovaroja.

Kuntiemme menoista nykyisin suurin kolmas pääluokka, "Opetus- ja sivistystoimi" on erikoisesti sydäntämme lähellä. Haluamme nos-

taa ammattikoulutusta siitä alhosta, johon se on päässyt maassamme hautautumaan. Tietysti on tärkeätä, että kansa- ja kansalaiskoulut hoidetaan hyvin, mutta vieläkin tärkeämpää on, että mahdollisimman monelle nuorelle varataan paikka ammattikouluun. Sosialidemokraattisina naisina vaadimme kuntia lisäämään ammattikoulupaikkojaan, koska tämä pääomasijoitus myöhemmin tuottaa kunnillemme parhaan koron. Kunnollisen ammattikoulun käyneellä nuorella on aina parempi mahdollisuus sijoittua ansiotyöhön kuin sellaisella, joka ei ole saanut perusteellista opetusta millekään alalle.

Vaadimme myös kuntien talousarvioihin apurahoja riittävästi varattomia, nuoria opiskelijoita varten. - Kirjastot ovat lempilapsiamme. Haluamme jokaiselle nuorelle ja miltei vielä vanhemmillekin, tilaisuuden kartuttaa itseopiskelulla tietojaan. Ajanmukaiset ja hyvinvarustetut kirjastot luovat maaseudullakin tervetulleen keitaan pimeisiin talvi-iltoihin. Koulupaikkakuntien hyvinvarustetuilla kirjastoilla on aivan erikoisen suuri merkitys varattomien nuorten opiskelutyön tukemisessa.

Nuorisotyölautakuntien käyttöön yritämme myös riittävät käytövarat. Mielestämme nuorison hyviä harrastuksia olisi tuettava laillisten nuorisojärjestöjen välityksellä. Tähän luo alkoholivoitovarojen oikeudenmukainen jako mahdollisuudet. Tottahan sos.-dem. nuoretkin saavat tehdä yhteiskunnan avustuksella raittiustyötä siinä kuin puolueettomia näyttelevät porvarillisetkin järjestöt. Tästä on olemassa korkeimman hallinto-oikeuden päätöskin, että näitä varoja voidaan myöntää myös poliittisille nuorisojärjestöille, jos lautakunnan taholta valvotaan, ettei niitä käytetä poliittiseen toimintaan, vaan yksinomaan raittiustyöhön.

Neljäs pääluokka kuntien talousarvioissa, "Terveiden ja sairaanhoito", on myös sellainen kohta, josta emme tingi. Toivomme, että kaikilla kunnilla olisi riittävästi varattuna hoitopaikkoja yleissairaanhoitoa ja synnytyksiä sekä erikoissairauksia, kuten tuber-

kuloosia ja mielisairautta varten. Tuntuu pöyristyttävältä lukea, miten joku Holmström on sotaväen aikansa ollut mielisairaalassa ja siis todettu selvästi mielisairaaksi, mutta kotikunta ei ole huolehtinut jatkohoidosta, vaan tällaisenkin henkilön on annettu olla vapaana. Samanlainen surkeus maassamme vallitsee vajaamielisten lasten hoitopaikoissa. Sosialidemokraattisina naisina painostamme kaikissa tilanteissa, missä meillä vähänkin on vaikutusvaltaa, että vajaamielisille lapsille on rakennettava lisää hoitopaikkoja. - Neuvolat, kunnan- ja kaupunginlääkärit sekä terveyssisaret ovat jo lakimääräisiä, joten niissä meillä ei enää ole mitään erikoisvaatimuksia, paitsi että esim. terveydenhoitolautakunnan naisjäsenet pitävät huolen, että neuvoloissa todella järjestetään esim. hyväksytyssä ohjelmassa mainittu äitiysvoimistelu sitä haluaville.

Viides pääluokka, "Huoltotoimi" on tällä kertaa kuntiemme menoista toiseksi suurin, sillä uudet huoltolaitoksemme ja kansaneläkelaitokselle maksettavat tukiosuuksien kunnanosuudet nostavat summat suuriksi. Sosialidemokraattisina naisina emme tästä muuten nuri-sisi, mutta suopein silmin emme katsele sitä, että monet talollisten eläkeläiset saavat kansaneläkkeen tukiosankin, kun sen sijaan vähänkin vielä itse ansaitsevilta, todella varattomilta vanhuksilta se evätään. Vaadimme lakia tässä kohden kiireellisesti korjattavaksi. - Samaan pääluokkaan yritämme myös määrärahaa varattomien äitien kesävirkestykseen. - Sosialidemokraattisina naisina kiinnitämme entistä enemmän huomiota myös alkoholisten hoitoon saattamiseen, sillä heitä on luvattoman paljon varattomien perheittensä risiinä ja suoranaishana kauhuna. Moni olisi voinut päästä vaivastaan, jos olisi aikanaan hankittu hoitopaikka. - Kodinhoitajat ovat mielestämme myös tärkeitä, sillä he ovat monasti ensi apu köyhille perheille äidin sairastuessa.

Työttömyys on peikko, joka viimeisinä vuosina on kummitellut kuntiemme talousarviomäärärahoissa suurina summina. Sosialidemokraattina olemme aina olleet valmiit uhraamaan järkevään työllisyyden hoitoon tai mieluummin jo sen ehkäisyyn riittävät määrärahat.

Näin me niissä kuntien lauta- ja johtokunnissa, joissa on ollut sosialidemokraattisia naisia, olemme kohta kohdalta punninneet, mitkä ovat sellaisia menoja, jotka koituvat varattoman väestön hyväksi ja niitä olemme aina vointimme mukaan yrittäneet saada lävitse.

Porvareita eivät sellaiset kohdat ole erikoisemmin kiinnostaneet. He ovat aina yrittäneet kaikesta päästä mahdollisimman vähin kustannuksin, jotta kunnanverot olisivat heille mahdollisimman pienet. He ovat aina yrittäneet tinkiä yhteiskunnallisiin uudistuksiin ja työttömyyden torjuntaan esitetyistä summista, koska he itse harvemmin tarvitsevat näitä määrärahoja.

Sivukulmien tiemenot maalaiskunnissa ovat melkein ainoa määräraha, jota porvaritkin ovat lämpimästi kannattaneet, koska heidän äänestäjiään asuu sivukulmilla, varsinkin maalaisliittolaisia.

Socialidemokraattien kunnallispolitiikka on siis yhteistä miehille ja naisille. Kuitenkin viimeainittuja enemmän kiinnostaa heitä itseään, lapsia ja perheitä suoranaisesti koskevat neuvola-, koulu-, kirjasto-, sairaala- ja huoltokysymykset, joista naiset usein ovat paremmin perilläkin kuin miehet. Harvoin kai isä äidin huomauttamatta perheissäkään havaitsee, milloin vauva on kasvanut ulos makuupussistaan ja tarvitsee omat kengät, jotta saisi yrittää omin jaloin kävelyä. Sosialidemokraattiset naiset ovat porvarillisia kanssasiaariaan paljon pidemmällä, sillä he ovat jo vuosikausia kulkeneet kunnallisissakin tehtävissä omin avuin kuin äiteinä perhepiirissä ikään.

Puolueestamme tuskin enää löytyisikään niin vanhoillisia miehiä, jotka väittäisivät, että naisten paikka olisi yksinomaan kotona ja vain miesen tehtäviin kuuluisi yhteisten asioiden hoito.

Niissä kunnissa, joissa jo on runsaasti naisia mukana erilaisissa kunnallisissa tehtävissä, on heidän mukaantulostaan todettavissa pelkkää myönteistä ja hyvää. Tämä tietoisuus kannustaa naisia toimintaan myös sellaisissa kunnissa, joissa heitä on vasta vähän tai ei vielä ollenkaan mukana yhteisissä tehtävissä. Yksinomaan miehistä kokoonpannun koulun-, kirjaston-, sairaalan-, synnytyslaitoksen johtokunnan, matkailu- tai kotitalouslautakunnan työ on kuin vanhanpojan yksinäistä taloudenhoitoa. Puutteita siinä on paljonkin, vaikkei vanhapoika itse niitä älyä, mutta sivulliset huomaavat. Sen vuoksi emännän eli naisenkin järkea, asiantuntemusta ja mielikuvitusta edellä mainitut ja monet muutkin kunnalliset tehtävät kaipaavat tullakseen asianmukaisesti hoidetuiksi.

Kuntataloudessakin pätee Jukolan Aapon sanonta: "Talo ilman aitan polulla astelevaa emäntää on niinkuin pilvinen päivä, ja sen perheen pöydän päässä asuu ikävyys kuin riutuva syksyilta. Mutta hyvä emäntä on talon kirkas aurinko, joka valaisee ja lämmittää."

Saadaksemme tällaisia hyviä emäntiä kuntiemme asiointien hoitoon, olisi meidän saatava ensin kaikki äänioikeutetut naiset äänestämään. On muistettava, että kunnallislakimme luovat vain ne puitteet, joiden sisällä kunnan asioita voidaan hoitaa lain mukaisesti, köyhien kannalta perin kehnostikin. Luulisi sen vuoksi edes kaikkien vähävaraisten ja varattomien naisten täyttävän vaalipäivän velvollisuutensa itseään, lapsiaan tai perhettään kohtaan, täyttämällä vaalivelvollisuutensa. Kaikillahan meillä olisi omaan rauhaamme vetäytymisen oikeus, mutta se olisi suurinta itsekkyyttä, mitä ajatella saattaa. Lopputuloksena olisi hyvinkin pian häkkieläimen asema, ilman vapautta, ilman ihmisoikeuksia. Vaalivelvollisuutensa laiminlyövä henkilö ei kunnioita edes niitä sosialidemokraattisen työväenliikkeen uranuurtajia, jotka pelottomina taistelijoina, silloisia kurjia oloja uhmaten uskalsivat perustaa tähän maahan so-

sialidemokraattisen puolueen ja sen nimissä ryhtyivät ponnekkaasti ja tuloksellisesti ajamaan m.m. yleistä, yhtäläistä ja salaista äänioikeutta.

Edessämme olevilla kunnallisvaaleilla on tällä kertaa tavallista suurempi poliittinenkin merkitys. Ne muodostuvat todelliseksi voimainkoetuksiksi kansanvallan ja demokratian puolesta yhteiskunnassamme nykyisin ilmenevää mädännäisyyttä ja vääristelyä vastaan.

Sosialidemokraatteina uskallamme katsoa valitsijoitamme suoraan silmiin, sillä meillä ei ole kunnallispolitiikassamme mitään salattavaa.

Päättänkin puheeni työläisnaisten marssin sanoihin: "Nyt naiset uljahat yhdistykää, on oikeus saatava voittoon. Ei meitä voi enää syrjäyttää, kun me astumme aamun koittoon."